

Utrikesutskottets betänkande

1980/81:24

om vapenexport

Motioner

I motion 1980/81:637 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om att den sittande vapenexportutredningen får tilläggsdirektiv enligt i motionen framförda synpunkter,

2. att riksdagen uttalar att ökningen av den svenska vapenexporten snarast måste hejdas,

3. att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att inrätta en parlamentariskt sammansatt nämnd med representanter från samtliga riksdagspartier med uppgift att följa och kontrollera den svenska exporten av vapen- och krigsmateriel.

I motion 1980/81:692 av Maj Britt Theorin (s) krävs att riksdagen uttalar

1. att vapenexportlagstiftningen bör skärpas,

2. att ett särskilt parlamentariskt organ bör fatta beslut om vapenexporten och årligen redovisa till riksdagen dess inriktning och omfattning,

3. att licenstillverkning och reexport av svenska vapen bör underordnas svensk lagstiftning.

Bakgrund

I betänkande UU 1978/79:25 föreslog utskottet med anledning av motionsyrkanden därom att regeringen skulle genomföra en översyn av vapenexporten genom en parlamentarisk utredning.

Den begärda utredningen tillsattes av regeringen hösten 1979 och antog namnet krigsmaterielexportkommittén. Enligt sina direktiv skall kommittén gå igenom de erfarenheter som här vunnits vid tillämpningen av 1971 års riktlinjer för vapenexporten och kartlägga förekommande problem. Det är därutöver kommittén obetaget att behandla alla frågor som i sammanhanget kan vara av betydelse för analys och slutsatser.

I betänkande UU 1979/80:28 vid förra riksmötet behandlade utskottet delvis likalydande motionsyrkanden, vilka avslogs av riksdagen.

Krigsmaterielexportkommittén kommer inom kort att avlämna sitt betänkande.

I en interpellationsdebatt i riksdagen den 9 mars i år erinrade handelsminister Staffan Burenstam Linder beträffande ett särskilt parlamentariskt organ bl. a. om följande:

Frågan om en parlamentarisk nämnd väcktes av 1969 års krigsmaterielexportutredning. Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande restes flera tungt vägande invändningar mot att en sådan rådgivande nämnd som den av utredningen föreslagna inrättades.

I den proposition som år 1971 (1971:146) följde på utredningen framhöll föredragande statsrådet att konstitutionella skäl talade emot en nämnd av detta slag. Om en parlamentarisk nämnd kopplas in vid Kungl. Maj:ts avgörande av enskilda ärenden, skulle detta, sägs det i propositionen, innebära en principiell nyhet som är främmande för vår författning. Enligt denna har riksdagen inte att befatta sig med Kungl. Maj:ts beslut i enskilda ärenden på annat sätt än genom den i grundlagen föreskrivna granskningen genom konstitutionsutskottet. Inte heller finns behov av en sådan nämnd för att Kungl. Maj:t i viktiga principfrågor skall kunna samråda med företrädare för riksdagen. Dåvarande handelsministern uttalade som sin mening att rätt forum för samråd var utrikesnämnden.

Denna uppfattning, som delades av riksdagen, har senast framförts av utrikesutskottet i det betänkande vari utskottet år 1979 hemställde om en översyn av riktlinjerna för svensk export av krigsmateriel. Betänkandet fick riksdagens godkännande (UU 1978/79:25, rskr 226).

Utskottet ansåg att utrikesnämnden fyllde den funktion för samråd som tidigare diskuterats och att frågan om ett särskilt parlamentariskt organ för vapenexporten inte behövde behandlas vid översynen. Direktiven till den kommitté som tillsattes samma år, 1979, ansluter till utskottets uttalande.

Kommittén har dock varit oförhindrad att beröra frågan om samråd. Jag kan givetvis inte föregripa de slutsatser som kommittén skall dra, men jag har förstått att den inte funnit anledning att i princip ifrågasätta utskottets och riksdagens ståndpunkt i samrådsfrågan.

Självfallet avvaktar jag utredningens betänkande och remissbehandlingen av det. Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag det inte finnas någon anledning att nu aktualisera den fråga som väckts av interpellanterna.

Utskottet

I vpk-motion 637 föreslås i yrkande 1 att krigsmaterielexportkommittén får tilläggsdirektiv enligt i motionen framförda synpunkter. Motionärerna vill att bedömningarna av vilka stater och rörelser som skall få köpa vapen skall grundas på staternas inre system. Även folk som kämpar för sin frihet bör få köpa svenska vapen, heter det i motionen.

I samma motions yrkande 2 föreslås att riksdagen uttalar att ökningen av den svenska vapenexporten snarast måste hejdas.

I motion 692, yrkande 1, krävs att riksdagen uttalar att vapenexportlagstiftningen bör skärpas.

I samma motions yrkande 3 hemställs att licenstillverkning och reexport av svenska vapen bör underordnas svensk lagstiftning.

I ovannämnda betänkande UU 1978/79:25 har utskottet utförligt redovisat sina synpunkter på vad en översyn av gällande riktlinjer för krigsmaterielexporten – inkl. frågan om licenstillverkning av svensk materiel i andra länder – borde innehålla, vilket sedermera ledde till kommitténs relativt vida direktiv.

Med hänvisning härtill fann utskottet i sitt betänkande UU 1979/80:28 ingen anledning föreslå tillägg till dessa direktiv, varför liknande motionsyrkanden avslogs. Utskottet, som konstaterar att kommitténs betänkande snart kommer att föreligga, intar samma ståndpunkt nu, varför ifrågavarande yrkanden avstyrks.

I vpk-motion 637, yrkande 3, och i motion 692, yrkande 2, föreslås inrättande av ett parlamentariskt organ med uppgift att följa och kontrollera den svenska krigsmaterielexporten resp. fatta beslut om denna och årligen till riksdagen redovisa dess inriktning och omfattning.

Utskottet konstaterar att krigsmaterieexportkommittén är oförhindrad att behandla frågan om ökad parlamentarisk medverkan. Kommittén kommer inom kort att avlämna sitt betänkande.

Med hänvisning härtill avstyrker utskottet yrkande 3 i motion 637 och yrkande 2 i motion 692.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. avslår motion 1980/81:637,

2. avslår motion 1980/81:692.

Stockholm den 21 april 1981

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Björn Molin (fp), Olle Göransson (s), Mats Hellström (s), Per-Olof Strindberg (m), Jan Bergqvist (s), Carl Lidbom (s), Linnea Hörlén (fp), Axel Andersson (s), Paul Grabö (c) och Sten Sture Paterson (m).

